

Stroy T. A.

Kyiv National University of Trade and Economics

EFFECTIVENESS OF BUDGETING IN CONDITION OF USING INFORMATION TECHNOLOGY

Summary

The article shows role and purpose of the budgeting process in development company. Investigated the procedure of making an internal report «Plan-fact analysis» in help with information technology. Determined the main problems of budgeting in the company in condition an unstable formation of current budget, proposed possible solutions.

Key words: budgeting, automation, information technology, decision-making, Plan-fact analysis.

УДК 657:658.153

Фурса Т. П.

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту

Тернопільського національного економічного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено теоретичні питання формування та класифікації оборотних активів підприємства в умовах ринку. Розглянуто критерії ефективності використання оборотних активів підприємств і особливості управління ними. Визначено їх оптимізацію на підприємстві.

Ключові слова: активи, оборотні активи, цінні папери, оборотні кошти, абсолютне вивільнення, відносне вивільнення.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ринкові відносини в Україні вимагають нових підходів до управління економічними процесами як на макrorівні, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. Особливого значення набувають проблеми створення механізмів управління фінансами суб'єктів господарювання, які б відповідали теперішнім вимогам часу та забезпечували достатній рівень прибутковості, ліквідності, платоспроможності.

Типовим економічним наслідком кризових явищ для більшості вітчизняних підприємств стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності їх діяльності. Разом з цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання та, відповідно, непослідовним застосуванням принципів організації оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні основи управління оборотними активами розглядаються у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: І. Бланка, Т. Головченка, А. Золотарьова, А. Карбовник, В. Коноплицький, В. Ковальова, М. Литвина, В. Маргасова, К. Мельничук, А. Поддєрьогіна, Є. Стоянової, Л. Соляник, А. Шило та інших.

Та все ж існує ряд теоретичних і практичних проблем, які ще залишаються невирішеними як на рівні промисловості в цілому, так і на рівні окремих підприємств. До них слід віднести оцінку ефективності використання оборотних активів, вдосконалення системи їх обліку, нейтралізацію впливу кризових явищ на їхнє формування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розробка досконалого механізму управління оборотними активами підприємств і дієве застосування його на практиці є досить актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування, регулювання обсягу і структури та використання оборотних активів сприяє підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового

циклів діяльності, а отже сприятиме платоспроможності і фінансовій стійкості підприємств.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження теоретичних засад функціонування оборотних активів підприємств та ефективне управління ними.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом максимізації прибутку суб'єкта господарювання є забезпеченість виробничого процесу необхідними активами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального функціонування підприємства.

Для початку дослідження необхідно приділити увагу питанню трактування терміну «активи». Так, на сьогодні різко виділяються розбіжності у назві та визначенні засобів, під якими в бухгалтерському обліку розуміють активи. Крім того, відсутня чітка відповідь на питання, що саме з позиції бухгалтерського, цивільного та господарського законодавства відображає у бухгалтерському обліку суб'єкт господарювання активи, майно або ресурси.

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), актив – це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід для суб'єкта господарювання [1].

Згідно з американським стандартом бухгалтерського обліку SFAC 6, активи – це ймовірні майбутні економічні вигоди, отримані або контролювані окремою компанією в результаті угоди або минулих подій. Визначення активів у МСФЗ та GAAP US за сутністю ідентичні та визначають дві основні характеристики активу – контрольовані суб'єктом господарювання ресурси та отримання в майбутньому економічних вигід.

Щодо облікового аспекту активи є ресурсами підприємства у вигляді конкретних елементів господарського обороту, а головним критерієм відображення їх в активі балансу.

Національні стандарти бухгалтерського обліку акцентують увагу на наявності двох основних умов:

1) суб'єкти господарювання повинні мати право власності на активи;

2) можливість отримання економічних вигод від їх використання в майбутньому.

Коноплицький В.А. у своїх працях відносить до активів цінні папери, а Бернар І. розглядав актив, як сукупність належного суб'єкту господарювання власного майна та дебіторських рахунків. Борисов А.Б., Науменко В.І. та Райзберг Б.А. розуміють під активом сукупність майна та грошових коштів, які належать підприємству Мочерний С.В. наводить більш глибоке трактування: активи – сукупність майна, інтелектуальної власності, грошових ресурсів, що належать підприємству, фірмі, компанії, в які вкладено засоби власників та інших осіб [2]. Фамінський І.П. відносить до активів матеріальні цінності, цінні папери, різного роду вклади до банків, готівку, а також нематеріальні активи («гудвіл», патенти, авторські свідоцтва, торгові марки тощо), що належать підприємству [3].

Термін «оборотні активи» в економічній літературі почав зустрічатись приблизно з початку минулого століття і трактувався по-різному, в залежності від етапів розвитку економіки. В умовах адміністративно-командної системи поширеним було досить вузьке поняття «оборотні кошти». Основною функцією вважалось розрахунково-платіжне обслуговування кругообігу коштів, фінансування поточних витрат підприємства. До складу оборотних коштів включали грошові суми, які необхідні на покупку матеріалів, сировини, на заробітну плату виробничому і адміністративному персоналу, на сплату податків та інших витрат підприємства, оплачених у поточному періоді [4, с.65].

Маргасова В. Г. виділяє чотири основні школи у процесі дослідження поняття «оборотний капітал»: класичну, представниками якої є А. Сміт, К. Маркс, Д. Рікардо, Ф. Кене, радянську, сучасну та західну [5, с. 109].

Саме представники класичної школи вперше запропонували поділяти наявний капітал на «основний» та «оборотний». Представники радянської школи класифікували оборотний капітал на фонди обігу та оборотні виробничі фонди. У радянські часи більш розповсюдженими було поняття «оборотні кошти», основною функцією яких вважалась розрахунково-платіжна, тобто фінансування витрат підприємства [6, с. 43].

Поважний О.С. вважає, що поняття «оборотні фонди» і «оборотний капітал» є ідентичними. Крім того, вчений пропонує використовувати саме останнє поняття. Також автор об'єднує такі ка-

тегорії як «оборотні кошти», «оборотні засоби» і «оборотні активи» [2, с. 42].

На думку Головченка, оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу [7].

Мельничук К.С. визначає оборотні активи як грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу, чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [5, с. 110].

Загалом на сьогодні не існує єдиної думки, щодо економічної сутності поняття «оборотні активи».

Узагальнюючи більшість визначень, можна зазначити, що оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що у використанні не обмежуються, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу.

Розглядаючи оборотні активи важливо розрізняти їх структуру та склад.

Співвідношення між окремими елементами оборотних активів, виражене у відсотках, називається їх структурою. Різниця в структурах оборотних активів обумовлюється багатьма факторами, зокрема, особливостями організації виробничого процесу, умовами постачання і збуту, місцезнаходженням постачальників і споживачів, структурою витрат на виробництво [8, с. 152].

Тому у визначенні економічної суті оборотних активів, на нашу думку, обов'язково повинні бути присутні вказівки на те, що вони авансуються у виробництво, оскільки авансуванням підкреслюється їх безперервний рух, динамізм.

Щоб проводити аналіз оборотних активів потрібно їх класифікувати (рис. 1).

До позитивних характеристик оборотних активів підприємства можна віднести високу їх ліквідність, відносно легка трансформація з одного виду в інший, порівняно легко може регулюватися швидкість їхньої оборотності та більш легко адаптуються у порівнянні з необоротними активами до змін кон'юнктури товарного і фінансового ринків.

В результаті прискорення обертання оборотних активів з обігу вивільняються матеріальні ресурси і джерела їх формування, при уповільненні – до обігу залучаються додаткові активи.

Вивільнення оборотних активів може бути абсолютним і відносним. Абсолютне має місце у випадку, коли фактичні залишки оборотних активів менші від нормативу або залишків попереднього

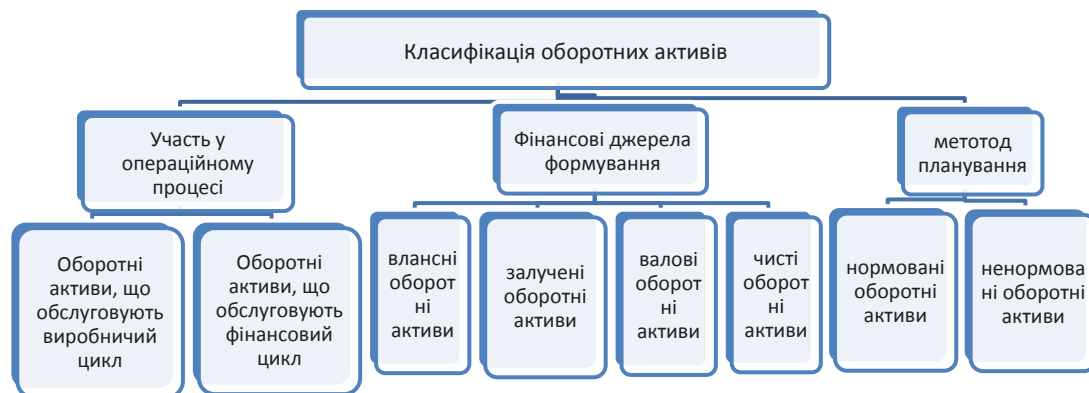

Рис. 1. Класифікація оборотних активів підприємства

періоду при збереженні чи перевищенні обсягу реалізації за визначений період.

Відносно вивільнення має місце у випадках, коли прискорення їх обертання відбувається одночасно зі зростанням виробничої програми підприємства, причому темп зростання залишків виробництва випереджає темп зростання залишків оборотних активів.

Прискорення обертання оборотних активів і вивільнення в результаті цього певної суми дає змогу підприємству спрямувати їх за своїм бажанням і обійтись без залучення додаткових фінансових ресурсів [8]:

Показники оцінки ефективності використання оборотних коштів можна розраховувати за всією сукупністю оборотних коштів і за їх окремими елементами.

Система показників ефективності використання оборотних активів заснована на розрахунку відносних показників, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства і його фінансовий стан. Узагальнивши досвід науковців, розглянемо наступні групи фінансових коефіцієнтів [3, 6].

Критерії ефективності використання оборотних активів можна визначити як показники (індикатори), що використовуються для кількісного визначення [8, 10]:

- досягнення стратегічних цілей – розширення виробництва, збільшення чистого прибутку (оцінюється існуючий обсяг і структура оборотних активів, бажана, необхідна і та, якій надається перевага);

- достатності оборотних активів (критерій достатності) і збалансованості їх елементів (критерій збалансованості) щодо стратегічних і тактичних цілей;

- результативності процесів зміни обсягу і структури оборотних активів (критерій падіння, нарощування, розвитку).

Розробка моделей взаємозв'язку грошових і матеріальних запасів у процесі управління оборотними коштами є перспективним напрямом дослідження. Моделі управління оборотними коштами повинні бути побудовані з урахуванням наступних принципів: інтегрованість у загальну систему управління підприємством, комплексний характер формування управлінських рішень, високий динамізм управління, альтернативність підходів до розробки окремих оптимальних рішень, орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства [5, с. 109].

Проте зайва турбота про стабільність виробництва може привести до вилучення з обороту значного капіталу і в результаті дати зворотний ефект, отже, знизити ефективність діяльності підприємства в цілому. Окрім коштів на закупівлю сировини, в структурі оборотних коштів витрати на утримання великих складських приміщень – оренда площі, амортизація устаткування, оплата праці персоналу і інше, що збільшує витрати підприємства при скороченні кінцевої рентабельності. Тому ефективність управління активами у вигляді ухвалення оптимальних рішень щодо розміру та формування є найважливішим чинником ефективної діяльності самого господарюючого суб'єкта в цілому.

Скорочення обсягу запасів до мінімально необхідного рівня дозволяє:

- зменшити імовірність погіршення якості запасів у зв'язку зі скороченням тривалості їх перебування на складі;

- знизити витрати на зберігання сировини і матеріалів;

- скоротити величину вилученого з обороту грошового капіталу.

При збільшенні обсягу оборотних коштів, як правило, відбувається відповідне зростання обсягу виробництва, що пояснюється недовикористанням виробничих потужностей підприємства. Проте, процеси збільшення і зменшення величини оборотних коштів не є симетричними. У разі зменшення обсягу оборотних коштів не завжди відбувається пропорційне падіння обсягів виробництва. Це пов'язано з існуванням резервів обсягу виробництва.

У разі скорочення нормативу оборотних коштів обсяг виробництва якийсь час може підтримуватися за рахунок наявності на складах залишків матеріалів, не витрачених у минулих періодах, за рахунок залишків незавершеного виробництва, по якому закінчується переробка в поточному періоді.

Дослідження праць вчених дозволяє виокремити методи управління оборотними активами, які можуть бути застосовані в практичній діяльності вітчизняних підприємств:

- прогнозування бюджету надходжень і видатків оборотних активів, яке дає змогу визначити майбутні надходження підприємства та його витрати. Застосування цього методу в практичну діяльність підприємств дозволить у майбутньому забезпечити контроль над рухом активів, оскільки він враховує як час надходження оборотних активів, так і час їхнього витрачання;

- прогнозування доходів, яке передбачає коригування очікуваної величини чистого прибутку на суму витрат, які не призводять до реального руху грошових коштів. Цей метод може бути застосований у практичній діяльності підприємств, які стабільно розвиваються, за умови досить точного прогнозування кон'юктурних флуктуацій товарообігу та прибутку;

- метод екстраполяції оборотних активів. Цей метод передбачає розповсюдження встановлених у минулому тенденцій руху оборотних активів підприємства на майбутній період або розповсюдження вибіркового даних на іншу частину сукупності досліджуваних об'єктів, які раніше не були досліджені.

Застосування методів управління оборотними активами в практику господарювання дозволить забезпечити безперервність і безперебійність функціонування підприємства, зменшення обсягів вільних поточних активів; прискорення обігу оборотних активів, максимізацію прибутковості за збереження ліквідності.

Отже, вдосконалення управління оборотними активами підприємств передбачає: розробку ефективної політики управління оборотними активами, розробку і реалізацію політики цін і комерційних кредитів, спрямованих на прискорення оптимізації обсягів дебіторської заборгованості вдосконалення системи обліку і підвищення точності прогнозування, своєчасне оформлення документації, зосередження зусилля на подоланні кризи неплатежів

Висновки і напрямки подальших наукових досліджень. Удосконалення системи управління оборотними активами необхідна для оптимізації задоволення потреб у придбанні різних елементів оборотних активів, забезпечення відповідності їх обсягів обсягами фінансово-господарської діяльності, максимізації прибутку (рентабельності оборотних активів) і мінімізації витрат при допустимому рівні ризику. Раціональне й ефективне використання оборотних активів сприяє збіль-

шенню фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності. За цих умов підприємство своєчасно і повністю може виконувати свої розрахунково-платіжні зобов'язання, що дозволять успішно здійснювати свою функціональну діяльність.

Список літератури:

1. МСБО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf.
2. Поважний О.С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О.С. Поважний, Н.О. Крамзіна, Ю.В. Кваша // Економічний простір. – 2008. – № 12/2. – С. 41-52.
3. Нестеренко С.С. Оборотні кошти в умовах формування ринкової економіки / С.С. Нестеренко // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – Вип. 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09nssome.pdf.
4. Сироткин С.А. Оборотные средства и оборотные активы в современной экономике / С.А. Сироткин // Региональная экономика и управление: науч. журн. – 2007. – № 1(9). – С 65.
5. Мельничук К.С. Управління оборотними активами підприємства як необхідна складова забезпечення їх ефективної діяльності / К.С. Мельничук // Наука й економіка. – 2009. – № 4(16). – Т. 2. – С. 108-112.
6. Пельтек Л.В. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / Л.В. Пельтек, С. М. Писаренко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 1(5). – С. 43-49.
7. Головиченко Т.М. Оборотні активи підприємства: сутність, структура та динаміка (на прикладі Херсонської області) / Т.М. Головиченко, А.В. Мисловська // Таврійський науковий вісник. – 2009. – Вип. 63, ч. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavrv/2009_63_2/63_2_28.pdf.
8. Шурпенкова Р. К. Сутність та сонови організації аналізу оборотних активів / Р. К. Шурпенкова, О. Й. Іваньчук // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3(7). – С. 150-154.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України // Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – К., 2013. – № 19. – С. 97.
10. Матукова Г.І. Управління оборотним капіталом підприємства в умовах кризи / Матукова Г.І., Костюченко Д.В. // Економіка Криму. – 2010. – № 1(30) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2010_30/047_matukova.pdf.

Фурса Т. П.

Ивано-Франковский учебно-научный институт менеджмента
Тернопольского национального экономического университета

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье исследованы теоретические вопросы формирования и классификации оборотных активов предприятия в условиях рынка. Рассмотрены критерии эффективности использования оборотных активов предприятий и особенности управления ими. Определена их оптимизация на предприятии.

Ключевые слова: активы, оборотные активы, ценные бумаги, оборотные средства, абсолютное высвобождение, относительное высвобождение.

Fursa T. P.

Ivano-Frankivsk Training and Scientific Institute of Management
Ternopil National Economic University

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF CURRENT ASSETS MANAGEMENT COMPANY

Summary

In this paper the theoretical Formation and classification of current assets of the company in the marketplace. The criteria of effective use of current assets of enterprises and management features. Determined to optimize their enterprise.

Key words: assets, current assets, securities, working capital, the absolute release relative release.